

Visietekst FAIRWORK Belgium vzw april 2018

Inleiding

Arbeidsmigratie en irreguliere migratie zijn realiteiten die onze maatschappij voor complexe vragen stellen. FAIRWORK Belgium zit met haar werking voor clandestiene arbeidsmigranten op het kruispunt van deze vraagstukken. Om met de vele tegenstrijdigheden die zo'n werking onvermijdelijk op haar weg vindt constructief te kunnen omgaan, is een goed overdachte visie onontbeerlijk. In deze tekst willen we die visie met u delen.

Wat volgt zal op de vele vragen geen pasklare antwoorden bieden. In de verre van ideale context waarin migratie vandaag plaatsvindt, zijn ideale oplossingen immers niet zomaar mogelijk. We willen met deze visietekst het denken stimuleren over een eigentijdse omgang met recht op migratie en het recht op arbeid, binnen de context van een geglobaliseerde wereld. Deze denkoefening stelt ons in staat om een aantal basisprincipes te formuleren. Deze basisprincipes kunnen in de veelheid aan facetten die het migratiedebat kent, een voortdurende toetssteen zijn voor onze werking en standpunten.

Na de uiteenzetting van deze uitgangspunten en basisprincipes (1), zal deze tekst de rol afbakenen die FAIRWORK Belgium voor zichzelf weggelegd ziet (4). Deze kan niet los gezien worden van de rol die verschillende relevante actoren rond informele arbeidsmigratie (zouden moeten) spelen (5).

We vatten dit alles al voor u samen in onderstaand kader.

FAIRWORK
Belgium

Samenvatting

De vier basisprincipes van FAIRWORK Belgium zijn:

1. Migratie is een realiteit, zeker in onze huidige geglobaliseerde wereld, en kan op zich nooit een misdrijf zijn.
2. Een beleid rond arbeidsmigratie mag en moet rekening houden met de belangen van de individuele arbeidsmigrant en mag nooit het perspectief van de ontvangende zowel als de zendende landen, uit het oog te verliezen.
3. Een beleid rond arbeidsmigratie moet rekening houden met de mondiale economische verhoudingen, om efficiënt én rechtvaardig te kunnen zijn.
4. De waardigheid van de werkende mens staat centraal, en we verzetten ons tegen instrumentalisering en precarisering van arbeid.

Wij stellen vast dat clandestiene arbeidsmigranten tot de meest kwetsbare werknemers behoren op onze arbeidsmarkt. Hoewel hun belangen soms tegenover die van andere (legale) werknemers lijken te staan, zijn wij ervan overtuigd dat alle werknemers er enkel bij kunnen winnen als ook de rechten van clandestiene arbeidsmigranten worden gerespecteerd en hun stem wordt gehoord. Daarom heeft FAIRWORK Belgium, als onderdeel van de civiele maatschappij, de taak op zich genomen om binnen het debat over arbeid en migratie het perspectief van de clandestiene arbeidsmigrant centraal te stellen.

FAIRWORK Belgium wil daartoe een brug bouwen tussen alle relevante actoren en een activerende rol spelen, en dit voor actie op twee niveaus:

1. Uitgangspunten en basisprincipes

Migratie is eigen aan het wezen van de mens. Zelfs nadat een groot deel van de mensheid een sedentair bestaan ging leiden, is migratie een overlevings- en adaptatiestrategie gebleven. Mensen proberen zo te ontkomen aan schaarste, overbevolking, natuurrampen en geweld. Ook de Europese, Belgische en Vlaamse recente geschiedenis kent zijn migratiebewegingen: de migratie naar de Nieuwe Wereld, de Vlaamse arbeiders die naar de Waalse industriegebieden trokken, ... Meestal wordt migratie gezien en geanalyseerd als een antwoord op problemen die zich stellen in het land van herkomst van de betrokken immigrant. Maar migratie is ook voor velen een bewuste keuze zonder problematische achtergrond.

Vandaag is migratie nog steeds een gedroomde optie voor miljoenen wereldburgers. Bovendien brengen de verbeterde transport- en communicatiemogelijkheden een scala aan nieuwe bestemmingen binnen handbereik. De toenemende globalisering zorgt er ook voor dat kapitaal en handelsproducten steeds makkelijker de wereld rondreizen.

Voor mensen geldt echter niet hetzelfde. Vooral landen met een groot BNP en een hoog gemiddeld inkomen per inwoner sluiten hun grenzen voor (arbeids)migranten. Het zijn vaak ook landen met een goed functionerend systeem van sociale bescherming. Met zware veiligheidsmaatregelen en omvangrijke grensbewakingsdiensten – die duur zijn en grote budgettaire inspanningen vereisen - tracht de overheid de binnenkomst van nog meer nieuwkomers te verhinderen. Er wordt door politieke partijen, groeperingen en burgers steeds vaker een criminaliserend discours ingezet tegenover migranten, zeker over degenen die de strikte toelatingsregels overtreden. Zij worden – zonder veel nadenken - ‘illegalen’ genoemd en het beleid brengt hen onder in gevangenissen en speciale detentiecentra.

Voor FAIRWORK Belgium. is deze handelswijze onaanvaardbaar. Ze verhoogt de al bestaande antipathie voor de nieuwkomers en maakt migranten bovendien extra kwetsbaar voor discriminatie en uitbuiting.

Voor FAIRWORK Belgium. is het **eerste basisprincipe** dat migratie - zeker in onze huidige geglobaliseerde wereld – een menselijke activiteit is die nooit een misdrijf kan zijn, maar veeleer een beslissing die meestal genomen wordt in het kader van een overlevings- en adaptatiestrategie.

We erkennen dat migraties niet probleemloos zijn. De ongelijkheid in de wereld zorgt voor onevenwicht in (economische) migratiebewegingen. Die hebben zowel voor ontvangende als

FAIRWORK
Belgium

voor uitsturende landen grote gevolgen. Maatregelen om de schadelijke gevolgen van migraties te beperken kunnen dus noodzakelijk zijn. Als het over arbeidsmigratie gaat hanteren wij een **tweede basisprincipe**: een beleid rond arbeidsmigratie moet rekening houden met de belangen van de individuele arbeidsmigrant en van de zendende landen, zonder het perspectief van de ontvangende landen uit het oog te verliezen.

Omwille van de complexiteit van de problematiek zal een effectief beleid rond arbeidsmigratie altijd een evenwichtsoefening blijven. Daarbij moet onthouden worden dat een restrictief beleid dat abstractie probeert te maken van de mondiale realiteit, niet kan slagen. De 'pull'- en 'push'-factoren in de migratiestromen van vandaag blijken immers zo sterk, dat repressieve en restrictieve maatregelen slechts zeer weinig kandidaat-migranten kunnen afschrikken. Ze zorgen er wel voor dat er in verhouding meer arbeidsmigranten in informele tewerkstelling terechtkomen, en dat zij nog afhankelijker worden van malafide werkgevers en smokkelaars.

We moeten ons ervan bewust zijn dat de voorwaarden die arbeidsmigranten zonder wettig verblijf aanvaarden om hier te werken, een afspiegeling zijn van de zeer precare levensomstandigheden waaraan ze zijn blootgesteld in hun thuisland. Die levensomstandigheden zijn voor een groot deel ook onze verantwoordelijkheid: ze worden in de hand gewerkt door

- steun aan regimes die de rechten van hun bevolking negeren
- de ongelijke handelsverhoudingen in de wereld van vandaag
- de Belgische overheden moet een duurzaam beleid stimuleren in landen waar een hoge werkloosheid bestaat.
- de investeringen van Westerse bedrijven moeten duurzaam zijn en ook in derde landen ethische standaarden respecteren.

Het kan voor FAIRWORK Belgium niet dat rijkere landen hun deuren dichthouden voor migranten uit ontwikkelingslanden, zonder op een ernstige manier hun verantwoordelijkheid op te nemen voor de situatie in die ontwikkelingslanden.

Daarom het **derde basisprincipe**: een beleid rond arbeidsmigratie moet rekening houden met de mondiale economische verhoudingen, om efficiënt én rechtvaardig te kunnen zijn.

Voor de neoliberale ideologie die vandaag grotendeels de globalisering in onze wereld stuurt, is arbeid een product als alle andere. Arbeid is onderhevig aan het spel van de vrije concurrentie. Om competitief te blijven, moeten arbeidskrachten daarom steeds goedkoper en flexibeler worden. Normen die de concurrentie in de weg staan, worden zoveel mogelijk afgebroken. Ook de gewone consument wil producten en diensten steeds sneller, goedkoper

FAIRWORK
Belgium

en efficiënter geleverd zien. Weinigen zijn zich er van bewust dat daar ook een menselijk prijskaartje aan vasthangt.

Zowel in ontwikkelingslanden, waar een grote reserve aan arbeidskrachten vaak één van de enige economische troeven is, als bij de 'beschermde' werknemer in de rijkere landen wordt deze concurrentieslag aan den lijve ondervonden. Binnen Europa werd dit duidelijk door de vele delocalisaties van productieprocessen naar lageloonlanden en de sociale dumping die ontstond na de detacheringsrichtlijn.

Voor FAIRWORK Belgium zijn arbeidskrachten meer dan een product. Dit is een **vierde basisprincipe**: de waardigheid van de werkende mens staat centraal. We verzetten ons tegen instrumentalisering en precarisering van arbeid. Arbeid moet een mens in de eerste plaats in staat stellen om voor zichzelf en zijn of haar familie een volwaardig leven op te bouwen, en mag fysiek, mentaal en materieel welzijn niet in de weg staan. Daarom zijn normen en voorzieningen op het vlak van arbeid, sociale zekerheid en veiligheid en gezondheid op het werk een blijvende noodzaak.

Dit principe bepaalt ook onze houding tegenover clandestiene¹ tewerkstelling. Clandestiene tewerkstelling maakt werknemers kwetsbaar, omdat normen en sociale voorzieningen er moeilijk afdwingbaar door worden. Daarom keuren we clandestiene tewerkstelling in principe af. FAIRWORK Belgium zal dan ook nooit zelf clandestiene arbeid organiseren of personen die clandestien werk zoeken of aanbieden daarbij helpen. We zien het echter wel als onze taak om werkgevers van clandestiene arbeidsmigranten er op te wijzen dat hun werknemers recht hebben op goede werkomstandigheden en in het bijzonder ook op een correcte betaling van de geldende bruto minimumlonen.

Een eventuele regularisatie van clandestiene tewerkstelling moet altijd gepaard gaan met maximale werknemersbescherming. Eventuele voorwaarden van deze regularisatie mogen geen grote afhankelijkheid van de werkgever creëren. Enkel zo kan men voorkomen dat deze groep werknemers opnieuw slachtoffer wordt van uitbuiting en hun werkgevers voor oneerlijke concurrentie zorgen.

---

¹ Met de term 'clandestien' doelt FAIRWORK Belgium in al haar teksten, tenzij anders vermeld, enkel op de arbeidssituatie van de betrokken werknemers, en niet op de verblijfssituatie. Betrokken personen kunnen dus zowel mensen zijn zonder verblijfsvergunning (mensen die hier nooit legaal hebben verbleven, uitgeprocedeerde asielzoekers, afgewezen gezinsherenigers, oud-studenten, ...) als personen met een geldige verblijfsvergunning maar zonder toelating om legaal te werken.

FAIRWORK
Belgium

2. De plaats van clandestiene arbeidsmigranten in het debat over arbeid en migratie

Alle werknemers moeten, zonder onderscheid, in wet én in praktijk aanspraak kunnen maken op hun maximale arbeidsrechten. Van zodra één groep minder beschermd is tegen misbruik dan een andere, is dit nefast voor de situatie van alle werknemers op de arbeidsmarkt. Onder maximale arbeidsrechten begrijpen wij: de rechten die de Belgische wet voorziet, maar ook de rechten die zijn vastgelegd in de relevante internationale verdragen (IAO-conventies en VN-verdragen). Een aantal van die verdragen zijn nog niet door België geratificeerd. Wij ijveren ervoor dat dit zo snel mogelijk gebeurt.

Clandestiene arbeidsmigranten worden op dit moment gebruikt in het spel van de vrije markt. Ze zijn goedkoop, flexibel en desgewenst makkelijk te verwijderen. In sectoren die moeilijk gedelocaliseerd kunnen worden, zoals de bouw, horeca, schoonmaak en hulp in privé-huishoudens, zijn zij een handig alternatief om arbeidskosten naar beneden te halen er vindt als het ware een interne delocalisatie plaats. Dit gebeurt vooral in laaggeschoolde, slechter betaalde jobs, en dus ten nadele van wie al sociaal en economisch zwakker staat.

De defensieve reflex bij de reeds aanwezige werknemers op de arbeidsmarkt is dus te begrijpen. De bescherming van de eigen arbeidsmarkt en van ons sociale systeem word als argument gebruikt om nieuwe arbeidsmigranten de toegang tot de legale arbeidsmarkt te ontzeggen. Zo lijken de belangen van clandestiene arbeidsmigranten en autochtone (laaggeschoolde en gevestigde nieuwe Belgen) werknemers lijnrecht tegenover elkaar te staan.

Deze tweedeling moet uiteindelijk leiden tot verlies voor allebei. Arbeidsmigranten worden niet buitengehouden door een repressief beleid, maar komen terecht in een nog zwakkere positie. Arbeidsvoorwaarden worden daardoor nog verder onderuit gehaald, met nog scherpere 'oneerlijke concurrentie' voor legale arbeid tot gevolg. Het is dan ook cruciaal dat clandestiene arbeidsmigranten en de legaal tewerkgestelde werknemers zoeken naar gemeenschappelijke belangen en daar de nadruk op leggen.

De laatste jaren merken we ook een sterke groei van wat men de grijze economie noemt. De werknemers zijn niet in de volledige clandestiniteit tewerkgesteld maar hebben een schijnstatuut. De malafide werkgever dekt zich in door de werknemers in statuten van schijnzelfstandigheid of schijndetachering te laten werken. In de realiteit gaat het om werknemers die slachtoffer worden van uitbuiting maar door hun schijnstatuut geen beroep meer kunnen doen op de arbeidsrechten.

FAIRWORK
Belgium

Concreet betekent dit dat er **enerzijds** gezocht moet worden naar manieren om legale arbeidsmigratie te verzoenen met sociale bescherming, zodat het beleid inzake arbeidsmigratie meer in overeenstemming kan gebracht worden met de bestaande mondiale realiteit. Daarbij mag bij een nieuw arbeidsmigratiebeleid de regularisatie van het verblijf en de tewerkstelling van arbeidsmigranten die op dit moment al op ons grondgebied aanwezig zijn, als overgangsmaatregel geen taboe zijn.

Anderzijds moeten, in ieders belang, ook clandestiene werknemers recht hebben op een maximale bescherming van hun arbeids- en socialezekerheidsrechten. Binnen ons huidige bestel betekent dit vooral een wettelijke én reële bescherming op het domein van lonen, arbeidsomstandigheden, sociale zekerheid (in het bijzonder – maar niet uitsluitend - inzake gezondheid en arbeidsongevallen), vakantiedagen en schadeloosstelling bij ontslag.

Dit is niet tegenstrijdig met onze positie tegen clandestiene tewerkstelling. Bepaalde werkgevers nemen hun toevlucht tot illegale tewerkstelling juist omwille van de afhankelijke en kwetsbare positie van clandestiene werknemers. Bij deze werkgevers komen de ergste misbruiken voor. Een sterkere positie van clandestiene werknemers zal alvast één van de meest laakbare motivaties voor clandestiene tewerkstelling wegnemen. Een andere groep werkgevers stelt dat ze op deze manier werknemers zonder wettig verblijf helpt te overleven. Het is dan wel verbazend dat deze “goede bedoelingen” niet gepaard gaan met het respecteren van hun arbeidsrechten.

Bovendien mag niet vergeten worden dat een sterke werknemersbescherming, ook van werknemers zonder wettig verblijf, onmiddellijk opbrengsten genereert voor de staat en voor de sociale zekerheid. Elke werkgever waarvoor wordt aangetoond dat hij verantwoordelijk is voor het tewerkstellen van werknemers zonder wettig verblijf, is ook achterstallig belastinggeld en sociale zekerheidsbijdragen verschuldigd. Om nog te zwijgen van boetes.

Tot slot mag de discussie over arbeidsmigratie en rechtsbescherming van clandestiene werknemers niet voorbijgaan aan de genderdimensie van het debat. Vrouwen maken een steeds groter deel uit van de wereldwijde migratiestromen. De jobs die voor hen beschikbaar zijn, bevinden zich vaak in de laagste regionen van de arbeidsmarkt en daardoor dikwijls in de illegaliteit. Het gaat om huishoudwerk, privézorg maar ook sekswerk en entertainment.

Ironisch genoeg doen ook verschuivingen in genderpatronen in de rijkere landen de vraag naar huishoudwerk toenemen. Vrouwen werken vaker buitenshuis en hebben dus zelf minder tijd voor hun traditionele zorgtaken. De arbeidsmarkt en de rollenpatronen thuis blijken nog steeds niet aangepast aan die veranderde situatie, en om werk en gezin te kunnen combineren wordt

FAIRWORK
Belgium

dan maar beroep gedaan op clandestiene tewerkstelling. Een onderwaardering van deze nood, waardoor er weinig wordt gedaan aan de kwaliteit van deze jobs noch wordt nagedacht over het openstellen van vacatures voor legale arbeidsmigranten, doet deze situatie voortduren.

3. Afbakening van het werkerterrein van FAIRWORK Belgium

3.1. Afbakening van de doelgroep

- De doelgroep van FAIRWORK Belgium is de clandestiene arbeidsmigrant, wat in ons geval betekent: iedereen die hier werkt zonder werkvergunning², ongeacht zijn of haar verblijfsstatus.
- FAIRWORK Belgium zal hen in de eerste plaats benaderen als kwetsbare werknemers op de Belgische arbeidsmarkt.
- Wij beschouwen de clandestiene arbeidsmigrant als een actor van zijn of haar eigen situatie, maar in een ongelijke wereld. De zwakkere positie die dit met zich meebrengt moet bij de visiebepaling in rekening gebracht worden. We moeten echter tegelijkertijd erkenning en respect opbrengen voor de bijdrage die clandestiene arbeidsmigranten leveren aan onze economie en maatschappij.

3.2. Legitimatie van de werking van FAIRWORK Belgium

FAIRWORK Belgium kiest er in het debat rond arbeid en migratie voor het perspectief van de clandestiene arbeidsmigranten centraal te stellen. Dit doen we vanuit de vaststelling dat zij binnen dit debat het minst vertegenwoordigd zijn en op onze arbeidsmarkt één van de meest kwetsbare groepen vormen. Het verdedigen van de arbeidsrechten van deze groep werknemers zien wij als onze verantwoordelijkheid als onderdeel van de Belgische civiele maatschappij. Het behoren tot die civiele maatschappij verleent FAIRWORK Belgium haar legitimiteit en 'spreekrecht'.

- We beschikken niet over de legitimiteit om in de plaats van de clandestiene arbeidsmigranten zelf het woord te voeren, maar zullen hen wel zoveel mogelijk consulteren bij het bepalen van onze strategieën en standpunten. We zullen ons er ook voor inzetten dat ze zelf in het debat aan het woord kunnen komen.

---

² In België spreekt men van een 'arbeidskaart' (voor de werknemer) of een 'arbeidsvergunning' (voor de werkgever). Sommige categorieën migranten zijn van beide vrijgesteld. Om verwarring met deze termen te vermijden, spreken wij over een 'werkvergunning'. Hiermee doelen we op de algemene toelating om legaal te werken, al dan niet met arbeidskaart en/of -vergunning.

FAIRWORK
Belgium

- Anderzijds hebben wij ook een verantwoordelijkheid tegenover de Belgische maatschappij. We moeten dus oog hebben voor de belangen van iedereen die er deel van uitmaakt. Dat kan soms betekenen dat we standpunten innemen die niet volledig overeenkomen met degene die de clandestiene arbeidsmigranten zelf zouden innemen. Onze basisprincipes zijn daarbij de leidraad.

3.3. Afbakening van mogelijke activiteiten van FAIRWORK Belgium

Maximale implementatie van rechten van arbeidsmigranten in het algemeen en clandestiene arbeidsmigranten in het bijzonder vraagt een globale aanpak waarbij vele actoren hun specifieke rol dienen te spelen. FAIRWORK Belgium wenst niet in de plaats te treden van deze organisaties en instellingen, maar wil een link tussen hen leggen en een activerende rol spelen.

Hierbij streven we noodzakelijkerwijs (en tegelijkertijd) naar actie op twee niveaus:

- Een werking op korte termijn binnen de huidige context en het huidige beleid: we streven naar de bescherming van de rechten van clandestiene werknemers. Hieraan willen we werken op een positieve manier, met concrete hulpverlening, netwerking en beleidsvoorstellen.
- Een werking op lange termijn: we moedigen het debat aan over legale arbeidsmigratie. We denken daarbij niet alleen aan legale immigratie van nieuwe arbeidsmigranten maar ook aan de regularisering van de hier reeds aanwezige clandestiene arbeidsmigranten zonder dat dit leidt tot een afhankelijke positie van één werkgever. In het verleden werd een arbeidsmigrant gelinkt aan één werkgever. Hij mocht niet werken voor een andere werkgever of moest opnieuw een omslachtige procedure volgen zonder zeker te zijn dat deze tot een goed einde kwam. Hierdoor kon hij niet alleen zijn werk maar ook zijn verblijf verliezen. Deze machtspositie van de werkgever leidde al vlug tot uitbuiting. In een nieuw beleid moet gestreefd worden naar andere, meer positieve en pro-actieve ideeën rond arbeidsmigratie in een context van sociale bescherming.

Beide aspecten staan niet los van elkaar:

- We kunnen geen standpunt innemen tegen clandestiene tewerkstelling en de daarmee gepaard gaande uitbuiting, zonder tegelijkertijd te werken aan een alternatief in de vorm van legale arbeidsmigratie. FAIRWORK Belgium stelde ook een visietekst op over legale arbeidsmigratie.

FAIRWORK
Belgium

- Clandestiene arbeid regulariseren lost echter niet alle problemen op. Vele malafide werkgevers kiezen juist voor clandestiene werknemers omwille van hun afhankelijkheid. Een sterke bescherming van de arbeidsrechten van de clandestiene werknemers blijft in elk geval cruciaal.

4. FAIRWORK Belgium te midden van andere actoren

FAIRWORK Belgium wil met haar werking zoveel mogelijk relevante actoren binnen onze maatschappij ertoe aanzetten om hun rol te spelen ten opzichte van clandestiene arbeidsmigranten. Dit elk vanuit hun eigenheid en verantwoordelijkheid.

4.1. De rol van de overheid

- Op de korte termijn pleiten wij ervoor dat alle bevoegde overheidsinstanties (wetgever en regering, inspectie, politie, justitie, administraties,...) alle mogelijkheden die ze op dit moment ter beschikking hebben aanwenden om te strijden tegen uitbuiting. Waar mogelijk moet het beleid en de regelgeving bijgestuurd worden zodat:
  - o In de strijd tegen clandestiene arbeid een positief en ondersteunend luik (gericht op rechtsbescherming van werknemers) wordt toegevoegd aan het repressieve (gericht tegen uitbuiting en ontduiking van lasten door malafide werkgevers). Beide luiken moeten elkaar versterken. Een beleid dat het tewerkstellen van werknemers zonder wettig verblijf arbeidsmigranten strenger bestraft dan het niet respecteren van de arbeidsrechten van een werknemer zou zijn prioriteiten moeten herzien. Zeker als blijkt dat deze werknemers er niet in slagen om hun arbeidsrechten af te dwingen.
  - o Het beleid inzake arbeids- en socialezekerheidsrechten parallel wordt gevoerd met, in plaats van gekoppeld aan, de controle van migratie. De huidige koppeling is immers de grootste drempel voor clandestiene arbeidsmigranten die een klacht willen indienen. Wij pleiten voor een 'veilig loket' voor klachten in verband met misbruik van clandestiene werknemers.

In het kader hiervan is de spoedige ratificatie van de VN-Conventie voor de rechten van Alle Arbeidsmigranten en hun Familieleden cruciaal. Deze ratificatie zal de rechtsbescherming van clandestiene arbeidsmigranten nog beter verankeren in de wet, waardoor een ondersteunend beleid nog beter kan gelegitimeerd worden en maatschappelijke aansprakelijkheid verhoogd wordt.

FAIRWORK
Belgium

- Op lange termijn:
  - o Moet de overheid het initiatief nemen in het debat over legale arbeidsmigratie in een context van sociale bescherming, rekeninghoudend met de mondiale realiteit. Zonder de sociale partners kan zo'n debat echter niet slagen.
  - o Is een grondige analyse van de oorzaken van de vraag naar en het aanbod van clandestiene tewerkstelling nodig. Zo niet is een structurele aanpak van het fenomeen niet mogelijk.

- We kunnen het niet over de overheid hebben zonder stil te staan bij de rol die de Europese Unie heeft. De EU moet een sociaal EU zijn. Als men het vrij verkeer van personen hoog in het vaandel draagt dan moet de EU er naar streven dat ook de arbeids- en sociale rechten worden gerespecteerd binnen de EU en daarbuiten.

4.2. De civiele maatschappij

De civiele maatschappij omvat de sociale partners (werkgevers en vakbonden) maar ook migrantenorganisaties, het brede middenveld en de consumenten. Clandestiene arbeidsmigratie is geen losstaand fenomeen. Het wordt rechtstreeks veroorzaakt door internationale verhoudingen waarin wij een stuk verantwoordelijkheid dragen, en door de manier waarop onze samenleving is georganiseerd. Indien de oorzaken van clandestiene arbeidsmigratie niet worden aangepakt, kan een repressief en behoudend beleid enkel contraproductief werken.

Enkel als het bewustzijn op alle niveaus groeit, kan er een draagvlak gecreëerd worden om het beleid te veranderen in de richting van meer openheid voor arbeidsmigratie in een context van sociale bescherming enerzijds, en meer rechtsbescherming voor clandestiene arbeidsmigranten anderzijds. Binnen ieders competenties zijn er maatregelen en positieve acties mogelijk om deze twee doelstellingen te realiseren.

FAIRWORK Belgium vraagt bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen die zich voordoen in de zogenaamde 'deeleconomie'; het delen van goederen en diensten waar als compensatie andere goederen en diensten worden tegenover gezet of een financiële vergoeding. Er mag in deze deeleconomie niet enkel worden stilgestaan bij het belang van de consumenten die beroep doen op de aangeboden diensten en producten. Er mag geen deloyale concurrentie ontstaan. De werknemers of personen die actief zijn in deze economische activiteiten moeten als werknemers beschouwd worden en dus ten volle van hun arbeids- en sociale rechten kunnen genieten. Dit aandachtspunt mag echter geen

FAIRWORK
Belgium

drempel vormen bij het verder experimenteren en ontwikkelen van een deeleconomie, maar dan met sociale correcties.

FAIRWORK Belgium wil graag aan enkele actoren een bijzondere oproep doen:

- Aan de vakbonden: beschouw clandestiene werknemers en arbeidsmigranten in het algemeen niet als concurrenten en maak uw werking toegankelijker naar deze werknemers toe. Enkel door een gezamenlijke strijd voor de rechten van álle werknemers kan een opbod tussen de 'autochtone' arbeidsmarkt en nieuwe arbeidsmigranten tegengegaan worden.
- De werkgevers: erken de waarde van de werkende mens en beschouw arbeid niet enkel als een product waarvan de kost zoveel mogelijk naar beneden moet gehaald worden.
- De consument: schat goed in dat eisend koopgedrag (zowel naar prijs als naar snelheid van levering) ook de vraag naar de steeds snellere, goedkopere en flexibelere werknemers opdrijft.

